

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA KARLOVAC – TURANJ: STALNI POSTAV I IZAZOVI

RUŽICA STJEPANOVIĆ

Muzeji grada Karlovca
ruzica.stjepanovic@mgk.hr

Počeci projekta Gradskog muzeja Karlovac, danas Muzejâ grada Karlovca, nazvanog *Karlovački muzejski prostor za budućnost: projekt rekonstrukcije zgrade California unutar bivšeg vojnog kompleksa Turanj – Karlovac*, sežu u 2007. godinu kada je Gradsko poglavarstvo donijelo odluku da

prostor nekadašnjega vojnog kompleksa, poznatog kao Križanić-Turanj, dodijeli Muzeju za uređenje stalnog postava Domovinskog rata na karlovačkom području. Muzej Domovinskog rata Karlovac – Turanj, kako je danas njegovo ime, svečano je otvoren 5. srpnja 2019. godine u povodu proslave 440. rođendana grada Karlovca.

Inicijativa da Muzej Domovinskog rata bude upravo na Turnju potekla je od brigadira Hrvatske vojske Dubravka Halovanića koji je započeo projekt te prikupio i postavio prve predmete na prostoru kompleksa nekadašnje vojarne na Turnju. Ideju o muzeju na Turnju Karlovčani su rado prigrlili. Turanj je bio jedini mogući izbor za mjesto budućeg muzeja Domovinskog rata, a Gradski muzej Karlovac dobio je zadaću da projekt oživotvori.

Slika 1. Komplex Turanj prije uređenja. Fotografirao Goran Vranić.

Polazište naših razmišljanja u stvaranju muzeološkog programa bila je snažna memorijalna vrijednost mjesta na kojemu je u Domovinskom ratu zaustavljena velikosrpska agresija i obranjen grad. Projektom, kojemu je voditeljica bila ravnateljica mr. sc. Hrvojka Božić, planirana je rekonstrukcija zgrade *California*, kako su je nazvali karlovački branitelji, i uređenje stalnog postava posvećenog Domovinskom ratu na karlovačkom području (sl. 1). Izložba stalnog postava koju smo nazvali *Karlovac 1991. – 1995.* dijelom je postavljena na preoblikovanome prvom katu *Californiae*, a dijelom na vanjskom prostoru kompleksa. Osnovni cilj muzeološke koncepcije (recenzenti dr. sc. Žarka Vujić i dr. sc. Milan Kruhek) bilo je oblikovanje prostora *Californiae* s glavnom muzeološkom funkcijom te oblikovanje okoliša kao dijela stalnog postava.

Odlučili smo da *Californiju*, kao naš najvredniji izložak, treba uključiti u stalni postav, suvremenim oblikovanjem istaknuti zatečene povijesne vrijednosti i njezino simboličko značenje, a unutrašnji prostor organizirati za funkcioniranje muzejskih sadržaja. Za izradu arhitektonskog rješenja odabrane su karlovačke arhitektice Vlasta Lendler-Adamec i Tatjana Basar iz Projekt-nog biroa 2A koje su suvremenim oblikovanjem te dijalogom staroga i novoga ostvarile spoj arhitekture i izložbenog postava.

Nakon što je Stručno vijeće Muzeja preciziralo ciljeve, započelo je putovanje u nepoznato za sve uključene u projekt. Cilj nam je bio da, uvažavajući suvremene muzeološke standarde, izgradimo dinamičan muzej koji će opsegom i raznovrsnošću svojih programa, edukacijskim radom i otvorenošću postati čuvar baštine, bitan činitelj kulturnog života Karlovca, a isto tako biti zanimljiv i turističkim posjetiteljima.

Teško je danas staviti na kup sve izazove u nastojanjima da odgovorimo potrebama vremena i suvremenom poimanju muzeja. Analizirali smo iskustva drugih muzeja u svim muzejskim aktivnostima, od čuvanja i prezentacije do rada s posjetiteljima. Vrlo rano shvatili smo da uspjeh našeg projekta počiva na interdisciplinskoj suradnji i dijalogu svih dionika. Izazove koji su se našli pred nama moguće je podijeliti u više skupina:

- prikupljanje i restauracija građe
- posjetitelji
- multimedijски sadržaji
- dizajn.

PRIKUPLJANJE GRAĐE

Muzej od devedesetih godina prošlog stoljeća prikuplja predmete tematski povezane s Domovinskim ratom – od 2007. godine tu zadaću obavlja novoosnovani Odjel suvremene povijesti od stvaranja Republike Hrvatske 1990. godine. Predmeti su u Odjelu raspoređeni u više zbirke: Zbirku oružja i vojnih vozila iz Domovinskog rata, Zbirku odora i vojne opreme iz Domovinskog rata, Zbirku dokumenata iz Domovinskog rata, Zbirku filmskih i video zapisa Domovinskog rata, Zbirku svakodnevice i Zbirku fotografija iz Domovinskog rata fotografa Gorana Vranića. Najveći dio predmeta u zbirkama prikupljen je darovanjem naših najvjernijih suradnika, karlovačkih branitelja Domovinskog rata. Izložbama, predavanjima, promidžbama i obilježavanjima obljetnica upoznavali smo naše sugrađane s napredovanjem projekta i poticali ih da u njemu sudjeluju. Korak po korak stjecalo se povjerenje donatora, sudionika i stradalaca Domovinskog rata, koji su emotivno povezani s darovanim predmetima. Suradnja

ostvarena u tim godinama pridonijela je znatnom povećanju fundusa, dragocjenim svjedočanstvima i suradništvu u našim budućim programima.

RESTAURACIJA

Drugi važan zadatak bila je priprema građe za izlaganje. Restauracija je golem, opsežan i dugotrajan proces – od prikupljanja potrebne dokumentacije i planiranja do izvođenja restauratorsko-konzervatorskih zahvata, osobito kada je riječ o heterogene materijalu kakav zahtijeva stalni postav.

Nakon pregleda utvrđeno je da je većina predmeta zapuštena te ih je trebalo očistiti i osvježiti radi izlaganja. U najtežem stanju bili su predmeti koji su niz godina bili izloženi u vanjskom prostoru i čije je izlaganje i dalje planirano u vanjskom dijelu

izložbe. Riječ je o krupnim sredstvima borbene tehnike, čija je restauracija bila dugotrajna i zahtijevala velika financijska sredstva. I uz izvrsnu suradnju s restauratorima (istaknula bih restauratora metala Leonarda Ivančevića) ovaj proces potrajao je više od deset godina.

POSJETITELJI

Kao ciljne skupine muzejskih posjetitelja određeni su učenici i studenti (niz edukacijskih programa povezanih sa školskim kurikulumom), hrvatski branitelji (mjesto na kojemu branitelji obilježavaju važne obljetnice i posjećuju Muzej organizirano s udrugama), obitelji s djecom, domaći i strani turisti – vrlo heterogene skupine koje se razlikuju po mnogim značajkama. Vrijedni pokazatelji o budućim posjetiteljima prikupljeni su u suradnji s Turisti-

Slika 2. Stablo mira – poruke posjetitelja. Fotografirao Goran Vranić.

čkom zajednicom grada Karlovca. Prostor kompleksa Križanić-Turanj i izložena borbena sredstva privlačili su velik broj posjetitelja i prije nego što je prostor muzeološki određen i uređen. Turistička zajednica grada Karlovca na tom je prostoru organizirala Turistički informativni centar koji je uz ostale podatke bilježio i broj posjetitelja.

Analiza je pokazala da je od 17. svibnja do 23. rujna 2010. godine u radno vrijeme Turističkoga informativnog centra na Turnju zabilježeno ukupno 18 397 posjetitelja, od toga stranih turista 13 425 (73 %), a domaćih 4972 (27 %). Brojniji su bili pojedinačni posjeti iako je znatan broj turista došao organizirano u skupinama. Individualni posjetitelji najvećim su dijelom bili turisti iz europskih zemalja (Njemačke, Italije, Francuske, Slovenije).

U lipnju 2011. godine zabilježeno je ukupno 7319 posjetitelja.

Ovdje svakako treba napomenuti da je broj posjetitelja bio i znatno veći, s obzirom na to da je rad Centra bio ograničen na osam sati dnevno. Prikupljeni podatci jasno su otkrili potencijal naše lokacije.¹

MULTIMEDIJI

Jedno od nezaobilaznih pitanja suvremenog postava jest odnos između fizičkih i digitalnih sadržaja. Interpretativne mogućnosti multimedija pružaju gotovo neograničena rješenja koja će izložbu učiniti zanimljivijom, ali su istodobno i zamka ako prevladaju nad izloženim predmetima ili ih zamijene na izložbi. Među mogućnostima koje nude multimedijски sadržaji nezaobilazna je interaktivnost koja zahtijeva sudjelovanje posjetitelja,

Slika 3. Izložba Karlovac 1991. – 1995. Fotografirao Goran Vranić.

Slika 4. Edukacijski kutić. Fotografirao Goran Vranić.

Slika 5. Spomen-soba poginulim braniteljima Domovinskog rata. Fotografirao Goran Vranić.

Slika 6. Izložba Karlovac 1991. – 1995. Fotografirao Goran Vranić.

Slika 7. Muzej Domovinskog rata Karlovac – Turanj nakon uređenja. Fotografirao Goran Vranić.

pri čemu svaki posjetitelj može izabrati interpretacijsku razinu koju želi razgledavati u postavu (sl. 3 i 4). Multimedijски sadržaji osobito su privlačni mladim posjetiteljima kojima su bliske nove tehnologije i jedan su od načina inovativnog pristupa učenju. Prateći posjetitelje prethodne tri godine, shvatili smo da nismo pretjerali u korištenju multimedijima te da je omjer fizičkih i digitalnih sadržaja dobro uravnotežen prema svim skupinama posjetitelja.

DIZAJN

Izložbu je oblikovala naša nagrađivana dizajnerica Nikolina Jelavić Mitrović iza koje je već bio niz uspješno ostvarenih stalnih postava. Profesionalnu suradnju tijekom izrade obilježavali su dijalog i uvažavanje što je u konačnici dovelo do vizualno zaokružene izložbe, dojmljive za posjetitelje. Izražajnošću i snagom doživljaja osobito se ističe Spomen-soba poginulim braniteljima Domovinskog rata uređena u prizemlju *Californije* (sl. 5). Katalog stalnog postava i ostala izdanja namijenjena širokom krugu korisnika (audiovodič, tiskani vodič, vodič za slijepe i slabovidne osobe) ostvareni su u

prvoj godini rada Muzeja kao prateći dio stalnog postava.

BILJEŠKE

¹ Izvješće Turističke zajednice grada Karlovca za 2011. godinu.

HOMELAND WAR MUSEUM KARLOVAC – TURANJ: PERMANENT EXHIBITION AND CHALLENGES

The permanent exhibition of the Museum of the Homeland War Karlovac – Turanj is located on the premises of the former Križanić-Turanj military complex. The starting point of our thoughts in creating the museological programme was the strong memory value of the place where the great Serbian aggression was stopped and the city was defended during the Homeland War. The project is planned for the reconstruction of the California building, as it was called by the defenders of Karlovac, and the arrangement of a permanent exhibition dedicated to Karlovac in the Homeland War. The project is the result of interdisciplinary cooperation and dialogue of all stakeholders, and was conducted through research, collection and restoration of materials, determination and analysis of target visitor groups, creation of multimedia content and design, which ultimately resulted in a visually rounded exhibition, impressive for the visitors.